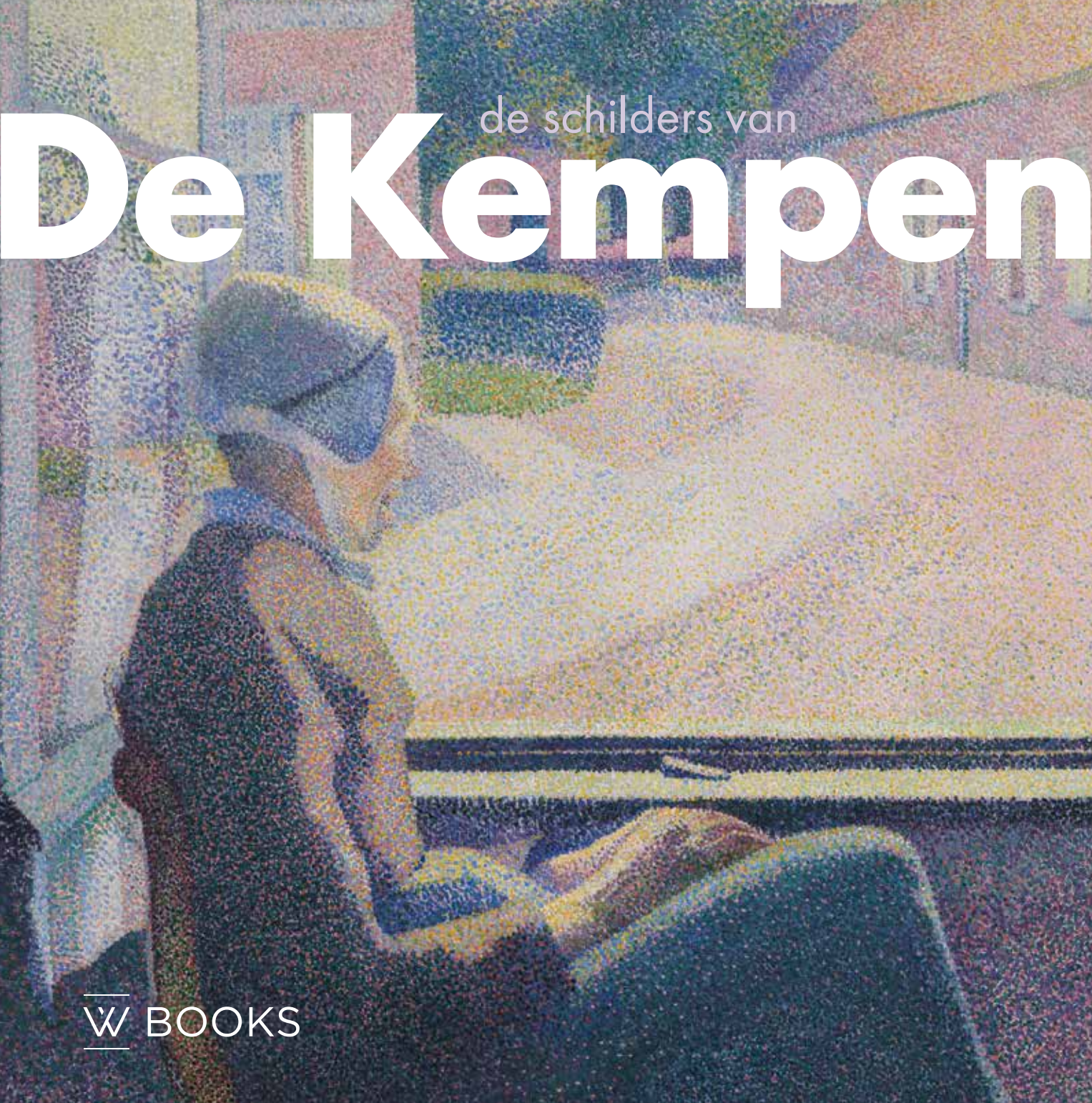

de schilders van

De Kempen

W BOOKS

De Kempen

de schilders van

KRISTOF REULENS

MET BIJDRAGEN VAN
ROSETTE DILLEN
WILLY THIJS
MARINA VAN AERT

*“Schilderkolonies hebben een
organisch bestaan: ze worden
geboren, ontsproten aan de
geestdrift van een kunstenaar,
ze groeien op, ontwikkelen zich
en sterven, obscuur of beroemd.”*

(vrije vertaling, naar Station
d’artistes Genck in L’Art
Moderne, 1891)

WBOOKS

Emile Van Doren

WOORD VOORAF 7
INTRODUCTIE 8

GENK 26

De heilzame lucht van de Kempen 72

KALMTHOUT 82

Van de inspirerende schoonheid van de
Kempen naar natuurbescherming 128

MOL 140

Levend kunst(enaars)erfgoed in de Kempen:
Jakob Smitsmuseum en Emile Van
Dorenmuseum 186

**WECHEL-
DERZANDE** 198

LITERATUUR 234
NAMENREGISTER 236
FOTOVERANTWOORDING 238
COLOFON 239

Coverafbeelding: **Henry van de Velde** (detail), *Vrouw bij het venster*, zie p. 222

◀◀ **Jakob Smits**, *Landschap*, 1924, olieverf op karton. Jakob Smitsmuseum Mol

◀ **Emile Van Doren** (detail), *Zwaar weder boven de heide*, olieverf op doek. Privécollectie

ntroductie

HET LANDSCHAP ALS INSPIRATIE

De zoektocht naar de eerste sporen van kunstenaars die hun schildersezels in het Kempische zand neerplantten, brengt ons naar het midden van de negentiende eeuw. Rond 1840 ontdekten landschapschilders de omgeving van Genk en Kalmthout, later gevolgd door inspirerende oorden als Mol en Wechelderzande. Geholpen door de uitvinding van olieverf in zinken tubes – in 1841 gepatenteerd – en het bijhorende gemak om olieverf langer te bewaren en gemakkelijker te vervoeren verlieten steeds meer kunstenaars hun ateliers en academiezalen. Op zoek naar nieuwe inspiratiebronnen trokken ze het landschap in en vonden ze deze *en plein air*, in directe dialoog met de natuur. Daar schudden ze het acade-

mische keurslijf van zich af. Het schilderen in openlucht was nog jong en radicaal nieuw. Voorheen was het landschap niet meer dan een snelle schets in potlood of aquarel, als een vingeroefening of vormstudie. Of het was een ateliercreatie, het decor voor een religieuze of historische compositie, een samentmelting van afzonderlijke landschappelijke elementen tot een geheel. Het landschap stond ten dienste van, haast nooit op zichzelf. Tot een nieuwe lichting jonge kunstenaars naar buiten trok om daar het landschap naar levend model vast te leggen. Zij veranderden de kunstgeschiedenis voorgoed. De radicale keuze voor het landschap bracht een artistieke revolutie teweeg waar het zoeken naar licht, kleur en vorm de weg opende naar een nieuwe beeldtaal.

**Edmond
Tschaggeny,**
*Genck, Weg op
Gelieren, 1847,*
potlood en aquarel op
papier. Stichting Jos
Tysmans Houthalen

Lodewijk Juliaan Fuchs, *Landschap bij Kalmthout*, olieverf op doek. Koninklijk Museum voor Schone Kunsten Antwerpen

Jakob Smits, *Het gehucht*, ca. 1924,
olieverf op doek. Jakob Smitsmuseum Mol

In dit werk van Smits uit de jaren twintig componeert hij zijn eigen interpretatie van het landelijke leven in de Kempen. Enkel het kerktorentje van Achterbos verwijst enigszins naar de werkelijkheid. Hij schilderde vele

varianten van zijn gehucht. Eentje ervan maakt deel uit van de collectie van het Musée d'Orsay in Parijs. Ook in zijn tekeningen en etsen is dit onderwerp een nooit opdrogende bron.

Adrien-Joseph Heymans, *Gehucht in de sneeuw*, 1909, olieverf op doek. Museum voor Schone Kunsten Gent

Théo Van Rysselberghe, *Poel in de Kempen*,
1882, olieverf op doek. Museum voor Schone Kunsten
Gent

Dit atmosferische schilderij illustreert treffend waarom de Kempenschilders van de eerste generaties vaak tot de grijze school gerekend worden. Als locatie noteerde Van Rysselberghe enkel *Campine*, waardoor het niet zeker is of hij dit in de Antwerpse Kempen in de omgeving van Kalmthout of de Limburgse Kempen in de omgeving van Genk schilderde.

Emile Van Doren, *Paard en kar op weg*,
olieverf op doek. Emile Van Dorenmuseum Genk

Evariste Carpentier, *De mooie maand augustus*, olieverf op doek. Privécollectie

Isidore Verheyden, *Palingvissers op de moerassen te Genk*, 1905, olieverf op doek.

Museum Charlier Brussel

Door mensenhanden uitgegraven vijvers – vandaag deel van het natuurreservaat De Maten in De Wijers – maakte de kweek van vis mogelijk en voorzag het menu van de Kempenaar van een welgekomen afwisseling.

Emmanuel Viérin, *Molenvijver*, 1890,
olieverf op doek. Emile Van Doremuseum Genk

Op deze foto uit de collectie van het Emile Van Doren-museum herkennen we links schrijfster Neel Doff met centraal Fanny Van Doren, dochter van landschapschilder Emile Van Doren en rechts Emma Lambotte. Ze zitten en staan voor villa Les Houx, de vakantiewoning die advocaat Georges Serigiers voor zijn echtgenote Neel Doff in Genk liet bouwen.

Armand Maclot, *Souvenir van een schildersessie in Kattenvennen Genck*, oktober 1908, potlood op papier.

Stad Antwerpen - Letterenhuis

Deze karikaturale schets toont Ernest Deprez samen met Brussels bibliothecaris Paul Maes (1853-1912), beiden voor hun schildersezel. De twee toeschouwers, Armand Maclot (die dus een zelfportret maakte) en dichter Prosper Van Langendonck (1862-1920) staan naast een kruiwagen, volgeladen met levensmiddelen. Van Langendonck, van wie bekend is dat hij graag een glaasje dronk, houdt zijn oog op de wijnflessen in de kruiwagen. Deze lag vol met levensmiddelen en Maclot noteerde daaronder schertsend *de vetten hebben geen honger*.

Jakob Smits, *De Kempen van Georges Eekhoud*, rood krijt op papier. Jakob Smitsmuseum Mol

De tekening was een bedankje aan de Franstalige Antwerpse schrijver Georges Eekhoud voor zijn literaire bijdrage aan Smits' etsenbundel van 1910, opgedragen aan koningin Elisabeth.

Eekhoud schetste in zijn romans een naturalistischer beeld van de Kempen dan Smits. Smits toont een arbeidersmeisje en verbeeldt in de achtergrond de veranderende samenleving met fabrieksschoorstenen en moderne transportmiddelen.

Jakob Smits

Jakob Smits, *Slachtoffer van de arbeid*, 1910,
ets. Jakob Smitsmuseum Mol

Jakob Smits toont zijn betrokkenheid bij de Kempenaar. Een vader ondersteunt zijn stervende zoon, moeder slaat de handen voor het gezicht, een oude man buigt verslagen het hoofd, een kind zoekt bescherming. Het landleven kon hard zijn, het noodlot sloeg vaak genadeloos toe.

François Lamorinière,
Huis van de boswachter in
Putte, 1894, olieverf op paneel.

Koninklijk Museum voor Schone Kunsten
Antwerpen

Uitgegeven ter gelegenheid van de dubbeltentoonstelling *GEMAAKT OM GESCHILDERD TE WORDEN*. Kunstenaarskolonies in de Kempen 1840-1920, te zien van 19 september 2026 t/m 17 januari 2027 in Emile Van Dorenmuseum Genk en Jakob Smitsmuseum Mol.

UITGAVE

WBOOKS, Zwolle
info@wbooks.com
www.wbooks.com

TEKST

Kristof Reulens, met Rosette Dillen, Willy Thijs en Marina Van Aert en voorwoord door Peter Konings en Jef Van Gool.

MET DANK AAN

Familie André, Jean Bastiaensen, Guy Biart, Griet Blanckaert, Hubert Bovens, Lieve Cools, Michel De Brauwier, Jozef De Beenhouwer en Stichting Henry Luyten Brasschaat, dhr. & mevr. Dessert-Corvol, Alex Elaut, dhr. & mevr. Helsen-Michielsen, Casper Hendriks, Rina Herlitska, Jacques Laperre, Francis Maere, Alex Moreels, Marina Nuyts, Bob Nysten, Wim Pas, Marleen Peeters, Marc Roekaerts en Stichting Jos Tysmans, Christien Rosseels, Brigitte en Marc Stevens, Peter Thoben, Fernand Van Gompel, Ronny Van de Velde-Bolsens, dhr. & mevr. Van Hecke-Van Glabbeek, dhr. & mevr. Van Laer-Aerts, Pieter-Jan Wauteraerts en familie Wauteraerts-Gielen, Luc Zaman, Galerie Zuid, alle verzamelaars en eigenaars van Kempische schatten die anoniem willen blijven, Galerie Zuid en Vrienden van de School van Tervuren. Dikke merci ook aan de teams van Emile Van Dorenmuseum (Ann

Gielen, Veerle Bousson) en Jakob Smitsmuseum (Karen Delfosse, Liesbeth Eysermans, Svetlana Terenteva, Elien Vanhoof en Hanne Verstappen) en hun fantastische vrijwilligers, vzw Vrienden van Jakob Smitsmuseum en Stichting Ronald Luyten/Jakob Smits.

BASIS-LAYOUT

Miriam Schlick, ExtraBlond

© 2026 WBOOKS Zwolle / de auteurs

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veeleelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere wijze, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

De uitgever heeft ernaar gestreefd de rechten met betrekking tot de illustraties volgens de wettelijke bepalingen te regelen. Degenen die desondanks menen zekere rechten te kunnen doen gelden, kunnen zich alsnog tot de uitgever wenden. Van werken van beeldende kunstenaars aangesloten bij een CISAC-organisatie is het auteursrecht geregeld met Pictoright te Amsterdam. © c/o Pictoright Amsterdam 2026.

ISBN 978 94 625 8821 9

NUR 646

